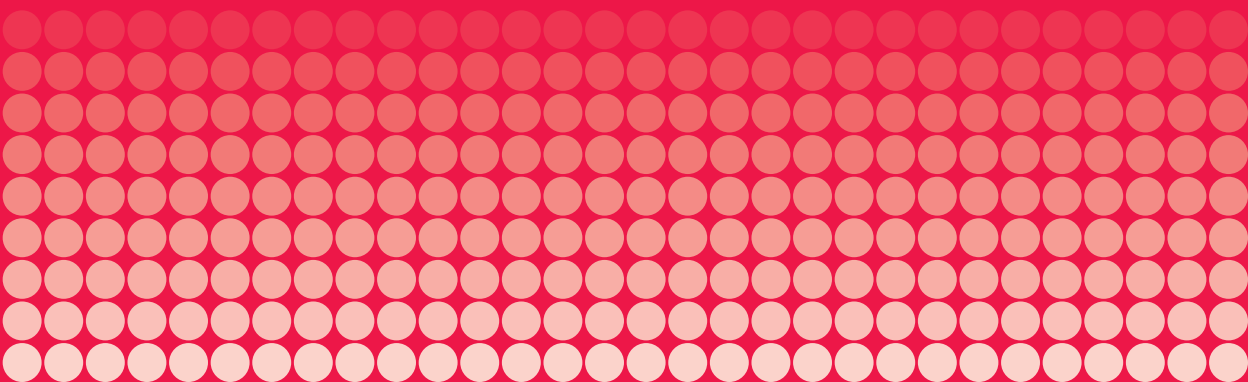

SIPRI YEARBOOK 2009

Armaments,
Disarmament and
International
Security

Sammanfattning på svenska

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Stockholms internationella fredsforskningsinstitut, SIPRI, är ett oberoende forskningsinstitut med uppgift att studera fred och väpnade konflikter med tonvikt på nedrustning och rustningsbegränsning. SIPRI grundades 1966 för att markera 150 år av obruten fred i Sverige.

SIPRI:S STYRELSE

Ambassadör Rolf Ekéus, ordförande (Sverige)
Dr Alexei G. Arbatov (Ryssland)
Ambassadör Lakhdar Brahimi (Algeriet)
Jayantha Dhanapala (Sri Lanka)
Dr Nabil Elaraby (Egypten)
Professor Mary Kaldor (Storbritannien)
Ambassadör Wolfgang Ischinger (Tyskland)
Institutsdirektören

DIREKTÖR

Dr Bates Gill (USA)

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE

Signalistgatan 9
SE-169 70 Solna, Sweden
Telephone: +46 8 655 97 00
Fax: +46 8 655 97 33
Email: sipri@sipri.org
Internet: www.sipri.org

SIPRI YEARBOOK

SIPRI:s första årsbok publicerades 1969 och 2009 års upplaga är den 40:e i ordningen. *SIPRI Yearbook 2009* presenterar fakta om världens militärutgifter, internationella vapenöverföringar, vapenproduktion, kärnvapen, större väpnade konflikter och multilaterala fredsoperationer samt analyser av utvecklingen inom rustningsbegränsning och internationell säkerhet. För innehållet i SIPRI:s årsbok svarar SIPRI:s egna forskare samt en rad utomstående experter.

I detta häfte ges korta sammanfattningar av kapitlen i *SIPRI Yearbook 2009* samt några exempel på den information som finns i bokens bilagor.

INNEHÅLL

Inledning: upprustning, rustningsbegränsning och internationell säkerhet 2

Del I. Säkerhet och konflikter 2008

- 1. Massfördrivning orsakad av konflikter och "ensidigt" våld 3
- 2. Väpnade konflikter: "ensidigt" våld mot civila 4
- 3. Fredsuppdragens legitimitet 6
- 4. Politik och säkerhet i Afghanistan 8

Del II. Militärutgifter och upprustning 2008

- 5. Militärutgifter 10
- 6. Vapenproduktion 12
- 7. Internationella vapenöverföringar 14
- 8. Världens kärnvapenstyrkor 16

Del III. Icke-spridning, rustningsbegränsning och nedrustning 2008

- 9. Kärnvapenbegränsning och icke-spridning 17
- 10. Kemiska och biologiska ämnen: reducering av säkerhetsrisker 18
- 11. Begränsning av konventionella vapen 19
- 12. Säkerhetsrelaterad exportkontroll 20

Bilagor 22

Översättning av sammanfattningen till svenska: Nenne Bodell

INLEDNING: UPPRUSTNING, RUSTNINGSBEGRÄNSNING OCH INTERNATIONELL SÄKERHET

BATES GILL

Under 2008 var fred, säkerhet och stabilitet under hot i nästan alla delar av världen. Medan regeringar och organisationer kämpar med åtgärder för att motverka effekterna av den globala finanskrisen kommer hoten sannolikt att ytterligare förstärkas. I Afghanistan och Irak fortsatte konflikterna, i Afghanistan med måttfulla förbättringar av säkerhetsläget, men i Irak sågs en försämring. Under året pågick totalt 16 större väpnade konflikter, många med ökad intensitet. Stridande parters avsiktliga våld mot civila blev alltmer vanligt.

Viss utveckling i positiv riktning kunde dock skönjas under året. De höga förväntningar, troligen alltför höga, som skapades genom valet av Barack Obama till amerikansk president förde med sig förhoppningar om en strategi för ett uttåg ur Irak, en stabilisering i Afghanistan och förändringar i det amerikanska engagemanget i världssamfundet. Förväntningarna är höga på att president Obama ska återställa de transatlantiska relationerna, etablera fruktbara relationer med Ryssland, nå ut i den muslimska världen och satsa på säkerhetsläget i Afghanistan, Mellanöstern och Pakistan samt förbättra relationerna med Iran.

SIPRI Yearbook 2009 visar på vilka svåra uppgifter detta kommer att bli i framtiden. Fragmenteringen av våldet i utvecklingsländernas svaga statsbildningar fortsätter och för med sig ett konstant lidande för civilbefolkningen och ytterligare

regional instabilitet. Säkerhets-situationen i Afghanistan kommer sannolikt att försämrats ytterligare innan stabilitet och utveckling kan uppnås. Detta beror delvis på att läget i grannlandet Pakistan, vilket kan hävdas vara ett större bekymmer för regional och global säkerhet, också försämrats radikalt.

Ryssland och USA kan komma att snabbt förbättra sina relationer under 2009, så även samarbetet i rustnings-begränsnings- och icke-spridnings-frågor. Ändå verkar det vara långt ifrån givet att 2010 års översynskonferens av 1968 års Icke-spridningsavtal blir framgångsrik, och att framsteg för nedrustning och hårdare kontroll av möjlig spridning av kärnvapen uppnås, trots försök på hög politisk nivå att försäkra sig om detta. Attacker med kemiska, biologiska och radiologiska vapen samt med kärnvapen från icke-statliga aktörer är fortfarande en risk som oroar.

Dessa och andra hot kan komma att förstärkas än mer av den världsomspännande finanskrisen, eftersom viktiga länder har svårt att uppbåda nödvändig politisk och ekonomisk vilja att gemensamt angripa globala och regionala säkerhetsproblem.

1. MASSFÖRDRIVNING ORSAKAD AV KONFLIKTER OCH "ENSIDIGT" VÅLD

ROBERTA COHEN OCH FRANCIS M. DENG

Massfördrivning av människor inom länder och över gränser har blivit allt vanligare efter det kalla kriget och är också ett avgörande inslag i människors otrygghet där folkmord, terrorism och uppenbara brott mot mänskliga rättigheter är förödande för civilbefolkningen. De underliggande orsakerna till massfördrivningar är konflikter om makt, pengar och resursfördelning. När man försöker få slut på konflikter och fördrivningar genom fredsprocesser finns därför möjligheter, för både nationella och internationella organ att korrigera de djupare strukturella klyftorna i samhället.

Behovet av internationellt beskydd av internt fördrivna människor (Internally Displaced Persons, IDP) var en av faktorerna bakom förändringen i internationell politik och synen på staters ansvar. Under de senaste två tioårsperioderna har ett statscentrerat system, där staters absoluta suveränitet varit förhärskande, utvecklats till ett system där staters uppträdande gentemot sina medborgare blivit en fråga för internationellt intresse och granskning. Människorättsrörelser har länge hävdats att mänskliga rättigheter inte har med nationsgränser att göra, och att världssamfundet måste hålla regeringar ansvariga när de inte fullgör sina skyldigheter. Upprättandet av fler humanitära och fredsbevarande operationer till skydd för civilbefolkningen, liksom preventiva och

fredsbyggande åtgärder, återspeglar denna nya verklighet.

Likväl ligger begrepp som "suveränitet som ansvar" och "stater skyldighet att skydda" (responsibility to protect, R2P) fortfarande långt framför den internationella viljan och kapaciteten att genomföra dem. När stater misslyckats att skydda sina medborgare har detta ofta fått svagt internationellt gensvar. Det är viktigt att FN, berörda regeringar, regionala organ och det civila samhället (a) bistår stater i att utveckla sin egen förmåga och (b) trycker på för en utveckling av verktyg nödvändiga för att världssamfundet ska kunna vidta åtgärder när övertalning misslyckas och många människor fortsatt utsätts för hot om våld och humanitära tragedier.

Nyligen ingångna fredsavtal har inkluderat en del bestämmelser angående återvändande, omflyttning och återanpassning av fördrivna människor. Att involvera internflyktingar i diskussionerna om ett återvändande kan förhindra våld, fortsatt utnyttjande och övergrepp, skapa ett större förtroende samt främja lokala ekonomiers återhämtning.

Regeringar bör ta sitt ansvar gentemot internflyktingar och FN:s Fredsbyggande kommission arbeta mer aktivt med berörda stater för att säkerställa ett säkert och bestående återvändande, eliminera marginalisering av olika grupper och rätta till gamla orättvisor för att undanröja underliggande orsaker för konflikter.

2. VÄPNADE KONFLIKTER: "ENSIDIGT" VÅLD MOT CIVILA

EKATERINA STEPANOVA

STÖRRE VÄPNADE KONFLIKTER 2008

Under 2008 pågick 16 större väpnade konflikter i 15 områden i världen, två fler än under 2007.

	Konfliktområden
<i>Afrika</i>	Burundi‡ Somalia↓ Sudan‡
<i>Amerika</i>	Colombia↓ Peru↑ USA*↑
<i>Asien</i>	Afghanistan*↓ Filippinerna↑ Filippinerna (Mindanao)↑ Indien (Kashmir)↓ Myanmar (Karen State)↓ Pakistan‡ Sri Lanka ("Tamil Eelam")↑
<i>Mellanöstern</i>	Irak↓ Israel (de palestinska områdena)↑ Turkiet (Kurdistan)*↑

Där konflikten rör territorium är det omtvistade territoriet angivet i parentes efter landet. I alla andra fall rör konflikterna regeringsmakten.

* I dessa konflikter pågick stridigheter i andra områden än inom landet.

↑ Ökning av stridsrelaterade dödsfall jämfört med 2007.

↓ Minskning av stridsrelaterade dödsfall jämfört med 2007.

‡ Inaktiv konflikt, eller inte kategoriserad som "större" under 2007.

Alla konflikter var inomstatliga och för femte året i rad rapporterades ingen mellanstatlig konflikt. Trupper från stater som inte var direkta parter i konflikten, men som bistod en av parterna, deltog i fyra konflikter: USA, Afghanistan, Irak och Somalia.

Under de senaste tio åren har det totala antalet konflikter minskat från den

I motsats till stridsrelaterat våld som kan drabba civilbefolkningen urskillningslöst, är ofta "ensidigt" våld i väpnade konflikter direkt och avsiktligt riktat mot civila. Avsikten med våld kan vara svår att fastställa och ibland är skillnaden mellan ensidigt och godtyckligt våld oklar, men data visar att aktioner med ensidigt våld har ökat märkbart sedan början av 1990-talet, trots att väpnade konflikter under den perioden minskat i antal.

I konflikterna i Somalia, Sri Lanka, Sydossetien (Georgien) och Colombia har under 2008 omfattningen av, motiven för och typen av förövare i massakrer, terroristattacker och andra ensidiga våldsaktioner varierat. I Somalia och Sri Lanka bekräftas det dominerande mönstret av ensidigt våld i väpnade konflikter genom ett ständigt, nästan rutinmässigt våld mot civilbefolkningen, som inte kan kallas massövergrepp men som utförs av alla aktörer, inklusive regeringsstyrkor och icke-statliga aktörer. Även då dödsfallen räknas i ett par hundra, som i konflikten i Sydossetien, kan en kombination av urskillningslösa attacker från regeringsstyrkor och ensidigt våld, speciellt när det utförs av irreguljära styrkor, leda till omfattande fördrivning av civilbefolkningen. I Colombia, å andra sidan, finns tecken på att det befästa mönstret av ensidigt våld frångås.

Dessa exempel visar att godtyckligt våld dödar fler när det utförs av regeringsstyrkor. Antalet döda p g a

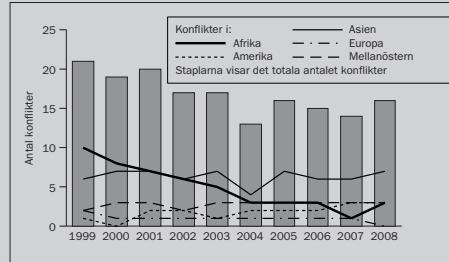
ensidigt våld utövat av stater har emellertid relativt sett gått ner under den senaste tioårsperioden, jämfört med 1990-talet. Denna trend motverkas delvis av:

- det ökade beroendet av regerings-allierad milis i aktioner mot uppror, en sorts "outsourcing" av direkt våld och övergrepp på civilbefolkningen;
- den större roll rebeller fått i ensidiga våldsaktioner med civila dödsoffer, inbegripet terroristattacker, genom att aktionerna i allt högre grad används vid asymmetrisk konfrontation med stater;
- fragmenteringen av våldet och diversifieringen av aktörer, speciellt i svaga och dysfunktionella stater, som gör att några av de värsta kränkningarna av civilbefolkningen kan utföras av lokala makthavare, irreguljära styrkor och kriminella gäng utan tydlig politisk dagordning.

Den minskade användningen av ensidigt våld är troligtvis ett resultat av minimalt fungerande lokala lednings-strukturer, ofta med liten respekt för mänskliga rättigheter, och inte ett resultat av att parterna följer gällande normer för internationell humanitär rätt.

högsta nivån, 21 stycken, under 1999. Minskningen har emellertid inte varit stadigvarande, under 2005 och 2008 ökade antalet konflikter.

Regional fördelning och totalt antal större väpnade konflikter 1999–2008

THE GLOBAL PEACE INDEX 2009

Globalt fredsindex är tänkt att fastställa vilka kulturella särdrag och institutioner som förknippas med stater som åtnjuter fred. Det rangordnar 144 stater efter deras relativa fredstillstånd genom att använda 23 indikatorer.

De mest och minst fredliga staterna 2009

Rangordning	Land	Poäng
1	Nya Zealand	1,202
2	Danmark	1,217
2	Norge	1,217
4	Island	1,225
5	Österrike	1,252
6	Sverige	1,269
140	Sudan	2,922
141	Israel	3,035
142	Somalia	3,257
143	Afghanistan	3,285
144	Irak	3,341

Uppgifterna är hämtade från bilaga 2A, 'Patterns of major armed conflicts, 1999–2008', av Lotta Harbom och Peter Wallensteen från Uppsala Conflict Data Program (UCDP), och baseras på projektets databas, <<http://www.ucdp.uu.se/database/>>; och på bilaga 2B, 'Global Peace Index 2009', av Clyde McConaghy från Institute for Economics and Peace.

3. FREDSUPPDRAGENS LEGITIMITET

SHARON WIHARTA

FREDSUPPDRAG 2008

Under 2008 pågick, liksom året innan, 60 multilaterala fredsuppdrag. Antalet personer som deltog i uppdragen uppgick till rekordnivån 187 586 personer, en ökning med 11 % från 2007. Av deltagande personal var 166 146 soldater och 21 440 civil personal, inklusive poliser.

Den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan (ISAF) var fortsatt det enskilt största fredsuppdraget, med 51 356 soldater, en ökning med cirka 9600 sedan 2007. MONUC i Demokratiska Republiken Kongo och UNAMID i Darfur, Sudan, var de näst största och tredje största uppdragen.

Regional fördelning av antal fredsuppdrag och personal 2008

	Antal uppdrag	Totalt antal personer
Afrika	19	78 975
Amerika	2	9 621
Asien	10	55 542
Europa	19	26 797
Mellanöstern	10	16 651
Totalt	60	187 586

I slutet av 2008 deltog totalt 137 länder med trupp, militära observatörer och polis i fredsuppdragen. Av dessa länder bidrog 115 med trupp, där de 10 länder som deltog med flest soldater i fallande skala var: USA, Frankrike, Pakistan, Storbritannien, Bangladesh, Indien, Italien, Tyskland, Nigeria och Rwanda. De asiatiska och afrikanska länder som bidrog med flest soldater deltog endast i FN-uppdrag (UNAMID inräknat).

Idag, sextio år efter FN:s första fredsbevarande uppdrag finns farhågor att fredsbevarande är på väg in i en kris. Frågor kring uppdragens legitimitet är här en viktig faktor.

Upplevda brister i ett uppdrags legitimitet kan allvarligt underminera effektiviteten. Legitimiteten har tre beståndsdelar som förstärker varandra: politisk samstämmighet, lagenlighet och moralisk auktoritet.

- Med politisk samstämmighet menas överenskommelse eller samtycke mellan externa aktörer och värdlandets regering om att ett fredsuppdrag är nödvändigt och berättigt.
- Ett uppdrags legitimitet bestäms av om det finns politisk samstämmighet och om det är internationellt lagenligt.
- Personalens uppträdande i ett fredsuppdrag bestämmer till stor del dess moraliska auktoritet.

Legaliteten i EU:s civila insats i Kosovo (EULEX Kosovo) har setts som direkt knuten till Kosovos omtvistade oberoende. EULEX Kosovo vittnar om hur centralt politisk samstämmighet är när det gäller att bestämma om ett uppdrag är lagenligt och legitimt. Omvänt understryker erfarenheterna från EU:s militära insats i Republiken Tchad och Centralafrikanska republiken (EUFOR Tchad/RCA) hur behörighet och utförande av ett uppdrag avgör dess legitimitet och hur uppdraget kan undermineras av

politiska kompromisser, både internationellt och lokalt.

FN-uppdraget UN Mission in the Democratic Republic of the Congo (MONUC), den Afrikanska unionens uppdrag African Union Mission in Somalia (AMISOM) och AU/UN Hybrid Operation in Darfur (UNAMID) visar på att den moraliska auktoriteten i ett uppdrag är avgörande för att säkra lokal legitimitet. Om ett uppdrag upplevs sakna moralisk auktoritet kan det påverka länders beslut att sända personal. Den tvekan som fanns i slutet av 2008 att bidra med trupp- förstärkningar på MONUC:s begäran berodde med största säkerhet på de tjänstefelsskandaler som omgav uppdraget.

Kraven på ett effektivt fredsbevarande är större än tillgången på resurser. I de 23 FN-uppdrag som pågick under 2008 fattades cirka 22 800 personer i förhållande till den auktoriserade styrkan. Garantier för att uppdragen blir politiska, legala och moraliska bör prioriteras. Legitimitet är principiellt önskvärt och avgörande för att multilateralt fredsbevarande ska kunna främjas.

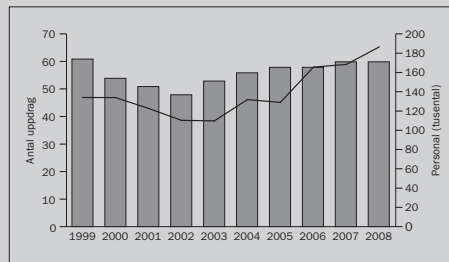
Antal fredsuppdrag fördelat på organisation 2008

	Antal uppdrag	Antal personer
FN	23*	98 614
Afrikanska unionen	2	3 560
CEEAC	1	504
EU	12	7 932
NATO	3	65 978
OAS	1	40
OSS	3	5 349
OSSE	9	461
Tillfälliga koalitioner	6	5 148
Totalt	60	187 586

*UNAMID inräknat

Det totala antalet pågående fredsuppdrag har stadigt ökat varje år sedan 2002. Deltagande personal har också ökat från sin lägsta nivå 2003, då 110 789 personer ingick i olika uppdrag.

Antal fredsuppdrag och deltagande personal 1999–2008

Staplarna (vänster axel) visar antal uppdrag. Kurvan (höger axel) visar deltagande personal.

Uppgifterna är hämtade från bilaga 3A, 'Multilateral peace operations, 2008' av Kirsten Soder och baseras på SIPRI Multilateral Peace Operations Database, <<http://www.sipri.org/databases/pko/>>.

4. POLITIK OCH SÄKERHET I AFGHANISTAN

TIM FOXLEY

Debatten om Afghanistans framtid förs mot en bakgrund av upptrappade rebellattacker, alltför små politiska och ekonomiska framsteg samt en allmänt negativ uppfattning om landets framtidsutsikter. Insatser och engagemang från internationella organisationer är avgörande för Afghanistan, men bristen på koordination och strategi skapar frustration hos den afghanska regeringen och det afghanska folket samt hindrar utveckling. Under 2008 skedde en betydande förändring i inställning hos media och analytiker till att se kriget som "omöjligt att vinna". De långsiktiga framtidsutsikterna för Afghanistan ser fortsatt dystra ut.

Det är hoppingsivande att världssamfundet, och speciellt USA, nu omvärderar sina motiv, mål och resurser. Krigströtthet världen över och en vilja att kompromissa i fråga om förväntningar tycks dominera. Optimism följde på valet av Barack Obama till amerikansk president, men man kan ännu inte utvärdera hans politik i fråga om Afghanistan. Den "nya" strategin tycks vara mycket lik de tidigare, och mycket beror på hur effektivt den kan tillämpas av Obama-administrationen de närmaste två åren, för att stater ska börja dra tillbaka sina trupper.

Det vacklande engagemanget hos världssamfundet går inte obemärkt förbi hos den afghanska regeringen, det afghanska folket och, kanske mest oroande, hos rebellerna. Under de

närmsta två till tre åren kan vi mycket väl få se en ny definition av "framgång" vilket skulle möjliggöra ett tillbaka-dragande av utländska trupper. Ett forcerat tillkännagivande av att den afghanska regeringen och dess säkerhetsstyrkor har tillräcklig kapacitet, följt av ett snabbt internationellt uttåg, riskerar att lämna efter sig en farlig och oordnad politisk och situation.

Afghanistans öde ser dessvärre ut att under den närmaste tiden balansera på en skör tråd. Framstegen kommer fortsatt att vara små, bristfälliga och bräckliga. Ett antal faktorer, som politiska mord, tillbud med många dödade (orsakade av den internationella säkerhetsstyrkan i Afghanistan, ISAF, eller av afghaner), eller en förändring i lojaliteter till krigsherrar kan tillsammans eller var för sig snabbt innebära att uppnådda framsteg raseras. Många av Obama-administrationens hoppingsivande "regionala" planer angående Afghanistan beror på utvecklingen i Pakistan, trots att det kan hävdas att problemen är ännu större där.

Det enda som säkert kan sägas om den nya amerikanska strategin är kanske, baserat på världssamfundets erfarenhet av de senaste sju åren, att framtida politiska, militära och utvecklingsinriktade insatser i och kring Afghanistan kommer att vara mer komplicerade och kräva längre tid samt att resultaten blir mer osäkra än de ursprungliga förväntningarna var.

ÖVERSÄTTNINGAR AV SIPRI YEARBOOK

SIPRI Yearbook 2009 kommer att översättas till:

- arabiska av Centre for Arab Unity Studies (CAUS) i Beirut, <<http://www.caus.org.lb/>>
- kinesiska av China Arms Control And Disarmament Association (CACDA) i Beijing, <<http://www.cacda.org.cn/>>
- ryska av Institute of World Economy and International Relations (IMEMO) i Moskva, <<http://www.imemo.ru/>>
- ukrainska av Ukrainian Centre for Economic and Political Studies (UCEPS, Razumkov Centre) i Kiev, <<http://www.uceps.org/>>

Kontakta respektive organisation för mer information.

Sammanfattningar av SIPRI Yearbook på andra språk

Denna sammanfattning av årsboken kommer även att översättas till:

- flamländska, i samarbete med Flemish Peace Institute i Bryssel, <<http://www.vlaamsvredesinstituut.eu/>>
- franska, i samarbete med Institut de Relations Internationales et Stratégiques (IRIS) i Paris, <<http://www.iris-france.org/>>
- japanska, i samarbete med Hiroshima University Library i Hiroshima, <<http://www.lib.hiroshima-u.ac.jp>>
- katalanska, i samarbete med Fundació per la Pau i Barcelona, <<http://www.fundacioperlapau.org/>>
- spanska, i samarbete med Centro de Relaciones Internacionales, Universidad Nacional Autónoma de México, <<http://www.politicas.unam.mx/carreras/ri/>>
- tyska, i samarbete med Institut für Friedenspädagogik Tübingen e.V. i Tübingen, <<http://www.friedenspaedagogik.de/>>

Mer information finns på Internet: <<http://www.sipri.org/yearbook/>>.

5. MILITÄRUTGIFTER

SAM PERLO-FREEMAN, CATALINA PERDOMO, PETTER STÅLENHEIM OCH ELISABETH SKÖNS

MILITÄRUTGIFTER 2008

SIPRI:s data om världens militärutgifter baseras på öppna källor, främst officiella publikationer. De utgör en låg uppskattning, då den verkliga militärutgiftsnivån med all säkerhet är högre, bland annat p g a ej inkluderade länder och utgiftskategorier. Men uppskattningarna ger ändå en tillförlitlig bild för huvuddelen av världens militärutgifter och av de allmänna trenderna.

Militärutgifter per region under 2008

Region	Utgifter, 2008 (miljarder dollar)	Förändring, 1999–2008 (%)
Afrika	20,4	+40
Afrika söder om Sahara	12,6	+19
Nordafrika	7,8	+94
Amerika	603	+64
Centralamerika	4,5	+21
Karibien
Nordamerika	564	+66
Sydamerika	34,1	+50
Asien och Oceanien	206	+52
Centralasien
Oceanien	16,6	+36
Ostasien	157	+56
Sydasien	30,9	+41
Europa	320	+14
Väst- och Centraleuropa	277	+5
Östeuropa	43,6	+174
Mellanöstern	75,6	+56
Världen totalt	1226	+45

Militärutgifterna är angivna i (2005 års) priser och växelkurser

Världens militärutgifter under 2008 uppskattas till 1 464 miljarder dollar, en ökning med 4 % i reella termer sedan 2007 och med 45 % sedan 1999. Det motsvarar cirka 2,4 % av världens samlade bruttonationalprodukt (BNP). I alla regioner i världen, utom i Väst- och Centraleuropa, har man sett betydande ökning av militärutgifterna sedan 1999.

Under George W. Bushs åtta år som amerikansk president ökade USA:s militärutgifter till den högsta nivån i reella termer sedan andra världskriget, framför allt beroende på kriget i Afghanistan och Irak. Denna ökning har bidragit till ett snabbt växande budgetunderskott. Konflikterna i Afghanistan och Irak har betalats huvudsakligen genom tilläggsanslag inom ramen för ett krisbudgetförfarande utanför den reguljära budgetprocessen, och har finansierats genom upplåning. Användningen av detta budgetförfarande har föranlett ifrågasättande av dess effekter på budgetprocessens transparens och på kongressens kontrollmöjligheter. Även vid ett snabbt tillbakadragande av de amerikanska trupperna från Irak, skulle dessa två konflikter kräva fortsatt stora budgetresurser under den närmaste framtiden.

I Väst- och Centraleuropa förblev militärutgifterna relativt oförändrade under 2008, trots att några nya och blivande NATO-medlemmar ökade sina militärutgifter avsevärt. I Östeuropa fortsatte Ryssland öka sina militär-

utgifter och planerar ytterligare höjningar trots allvarliga ekonomiska problem.

Militärutgifterna ökade i de flesta av de asiatiska länderna. Indien, Kina, Sydkorea och Taiwan stod för merparten av ökningen.

Algeriets militärutgifter ökade med 18 % i reella termer till 5,2 miljarder dollar, den högsta nivån i Afrika, pådrivna av en stark ekonomisk tillväxt och tilltagande inhemska oroligheter.

I Sydamerika fortsatte Brasilien att öka sina militärutgifter i sina strävanden efter ett större regionalt inflytande.

I Mellanöstern som helhet sjönk militärutgifterna något under 2008, men detta är troligen en tillfällig minskning, eftersom flera länder i regionen planerar för stora vapeninköp. Däremot skedde en kraftig ökning i Irak, vars försvarsbudget för 2008 var 133 % högre i reella termer än under 2007. Medan de irakiska säkerhetsstyrkorna tidigare till största delen finansierades av USA, har detta stöd i ökande grad ersatts av inhemska finansiering. Irak är fortsatt mycket beroende av USA för vapen- försörjningen, och många stora beställningar planeras.

Länderna med de högsta militärutgifterna under 2008

Land	Militärutgifter (miljarder dollar)	Andel (%) av världens totala militärutgifter
1 USA	607	41,5
2 Kina	[84,9]	[5,8]
3 Frankrike	65,7	4,5
4 Storbritannien	65,3	4,5
5 Ryssland	[58,6]	[4,0]
6 Tyskland	46,8	3,2
7 Japan	46,3	3,2
8 Italien	40,6	2,8
9 Saudiarabien	38,2	2,6
10 Indien	30,0	2,1
Världen totalt	1464	

[] = SIPRI:s beräkning. Militärutgifterna är angivna i löpande priser.

Kina intog under 2008 för första gången plats nummer två på listan, medan Frankrike och Storbritannien bytte rangordning.

SIPRI använder marknadsväxelkurser för att räkna om utgifterna till amerikanska dollar, eftersom det är den bästa metoden för internationella jämförelser och analyser av militärutgifter. En alternativ metod är att använda köpkraftsjusterade valutakurser baserade på BNP-jämförelser, s k BNP-baserade köpkraftspariteter. Om den metoden används, skulle Ryssland istället hamna på tredje plats, Indien på fjärde och Saudiarabien på sjätte, efter Storbritannien. USA skulle fortfarande ha de ojämförligt högsta militärutgifterna, men dess relativa dominans skulle vara mindre.

Uppgifterna är hämtade från kapitel 5 och bilaga 5A, 'Military expenditure data, 1999-2008', av Petter Stålenheim, Noel Kelly, Catalina Perdomo, Sam Perlo-Freeman och Elisabeth Sköns och baseras på SIPRI Military Expenditure Database, <<http://www.sipri.org/databases/milex/>>.

6. VAPENPRODUKTION

SAM PERLO-FREEMAN

SIPRI TOP 100

SIPRI Top 100 är en lista över de 100 största vapenproducerande företagen i världen (Kina undantaget), rangordnade efter deras vapenförsäljning. De 10 företagen med den största vapenförsäljningen under 2007 redovisas nedan.

De 10 största vapenproducerande företagen 2007

Företag (land/region)	Vapenförsäljning (miljoner dollar)	Vinst (miljoner dollar)
1 Boeing	30 480	4 074
2 BAE Systems (Storbritannien)	29 850	1 800
3 Lockheed Martin	29 400	3 033
4 Northrop Grumman	24 600	1 803
5 General Dynamics	21 520	2 080
6 Raytheon	19 540	1 474
7 EADS (Västeuropa)	13 100	-610
8 L-3 Communications	11 240	756
9 Finmeccanica (Italien)	9 850	713
10 Thales (Frankrike)	9 350	1 214

Företagen är amerikanska, om inte annat anges. Vinst avser hela företaget, d v s inklusive försäljning av icke-militära varor och tjänster.

Åtta nya företag kom med på SIPRI Top 100 under 2007, sju av dem för första gången. Fem av företagen har varit bland de 10 största på listan sedan 2002, det är bara rangordningen som har ändrats. Den enda förändring som skett är att United Technologies har ersatts av L-3 Communications. Detta visar på den kontinuitet som rått inom det euro-atlantiska områdets vapenindustri-strukturer på senare år.

Världens totala vapenproduktion fortsatte att öka under 2007.

Vapenförsäljningen från de 100 största vapenproducerande företagen (SIPRI Top 100), uppgick under det året till 347 miljarder dollar, en ökning med 11 % i nominella termer och med 5 % i reella termer jämfört med 2006. Sedan 2002 har värdet av vapenförsäljningen från företagen på SIPRI:s Top 100-lista ökat med 37 % i reella termer.

Fyrtiofyra amerikanska företag stod för 61 % av den totala vapenförsäljningen under 2007, medan 32 västeuropeiska företag svarade för 31 % och ryska, japanska, israeliska och indiska företag för större delen av resterande vapenförsäljning.

Trettio företag ökade sin vapenförsäljning med mer än 30 %. Större delen av dessa företag faller inom ramen för någon av följande tre grupper:

- företag specialiserade på pansarfordon, speciellt producenter av MRAP (Mine-Resistant Ambush Protected)-fordon—den typ av trupptransportfordon som skyddar personalen när minor löses ut—p g a den stora efterfrågan från USA och dess allierade för krigen i Afghanistan och Irak;
- brittiska företag som genom uppköp har ökat sin närvaro på den amerikanska marknaden;
- företag specialiserade på outsourcing inom den militära tjänstesektorn, samt några företag inom militärelektronik.

Under George W. Bushs president-skap, då USA:s militärutgifter ökade dramatiskt, rådde stor kontinuitet inom vapenindustrin. Dessförinnan hade vapenindustrin genomgått en snabb konsolidering, under 1990-talet och tidigt 2000-tal. Koncentrationsgraden inom vapenindustrin, mätt som andel av de fem största vapenproducerande företagen i den totala Top 100 vapenförsäljningen, har successivt minskat sedan 2002.

Den globala finanskrisen har ännu inte haft någon effekt på de stora vapenproducerande företagens intäkter, vinster och liggande beställningar, vilka generellt sett fortsatte att öka under 2008. Deras aktiekurser har emellertid fallit i linje med raset på världens stora börser. Längre fram kan de vapenproducerande företagen komma att stå inför en minskad efterfrågan, om ökande budgetunderskott får länder att dra ner på sina militärutgifter. I Ryssland, har vapenindustrin redan haft likviditetsproblem och erhållit statligt stöd.

De två största företagsuppköpen inom vapenindustrin under 2008 var Hewlett-Packards förvärv av IT-tjänstföretaget EDS för 13,9 miljarder dollar och det italienska företaget Finmeccanicas förvärv av det amerikanska militärelektronikföretaget DRS Technologies, en affär på 5,2 miljarder dollar. Det senare uppköpet var den första stora affär där ett företag från fastlands-Europa förvärvade ett amerikanskt företag. Även brittiska företag köpte upp ett antal amerikanska företag. De flesta stora brittiska företag har numera en betydande närvaro i USA, och flera av dem har större tillgångar och fler anställda i USA än i Storbritannien.

Regionala och nationella andelar av vapenförsäljningen för företagen på SIPRI:s Top 100-lista under 2007

Region/land	Antal företag	Vapenförsäljning (miljarder dollar)
USA	44	212,4
Västeuropa	32	107,6
Ryssland	7	8,2
Israel	3	5,0
Japan	4	4,8
Indien	3	3,7
Sydkorea	4	2,9
Singapore	1	1,1
Kanada	1	0,6
Australien	1	0,5
Totalt	100	346,9

Siffrorna anger vapenförsäljningen enligt huvudkontorens placering, inklusive utländska dotterbolag, vilket innebär att de inte alltid avspeglar produktionen i respektive land eller region.

FÖRETAGSFÖRVÄRV INOM VAPENINDUSTRIN 2008

Fyra företagsförvärv med ett högre värde än en miljard dollar genomfördes under 2008, en minskning från sju sådana förvärv under 2007.

De största företagsförvärven inom västeuropeisk och nordamerikansk vapenindustri under 2008

Uppköpande företag	Uppköpt företag	Affärens värde (miljarder dollar)
Hewlett-Packard	EDS	13 900
Finmeccanica	DRS Technologies	5 200
Candover	Stork	2 160
Dassault Aviation	20,8% av Thales	2 200

Uppgifterna är hämtade från kapitel 6, bilaga 6A, 'The SIPRI Top 100 arms producing companies, 2007', av Sam Perlo-Freeman tillsammans med SIPRI Arms Industry Network samt från bilaga 6B, 'Major arms industry acquisitions, 2008', av Sam Perlo-Freeman.

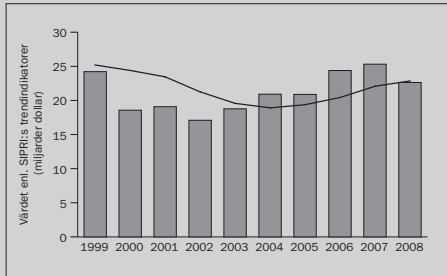

7. INTERNATIONELLA VAPENÖVERFÖRINGAR

SIEMON T. WEZEMAN, MARK BROMLEY OCH PIETER D. WEZEMAN

EXPORTÖRER OCH IMPORTÖRER AV STÖRRE KONVENTIONELLA VAPEN

Trenden för överföringar av större konventionella vapen 1999–2008

Staplarna visar total volym per år. Kurvan visar genomsnittet under femårsperioder; punkterna satta sista året i varje period.

De fem största exportörerna av större konventionella vapen och deras mottagare 2004–2008

Exportör	Andel av världens export (%)	Största importör (andel av leverantörens export)
USA	31	Sydkorea (15%) Israel (13%) Förenade Arabemiraten (11%)
Ryssland	25	Kina (42%) Indien (21%) Algeriet (8%)
Tyskland	10	Turkiet (15%) Grekland (13%) Sydafrika (12%)
Frankrike	8	Förenade Arabemiraten (32%) Singapore (13%) Grekland (12%)
Storbritannien	4	USA (21%) Indien (14%) Chile (9%)

Sedan 2005 har trenden för internationella överföringar av större konventionella vapen varit uppåt-gående. Under perioden 2004–2008 var den årliga volymen av överföringar i snitt 21 % högre än under perioden 2000–2004.

USA och Ryssland var alltjämt de överlägset största exportörerna, följda av Tyskland, Frankrike och Storbritannien. Dessa fem länder stod tillsammans för 79 % av alla registrerade överföringar under perioden 2004–2008, och har varit de fem största leverantörerna sedan slutet av det kalla kriget och stått för minst tre fjärdedelar av den totala årliga exporten.

Under perioden 2004–2008 var Europa, Mellanöstern och Ostasien fortsatt de största mottagarregionerna, där varje region stod för cirka 20 % av den totala importen. Kina förblev den enskilt största mottagaren av vapen under samma period, följt av Indien, Förenade Arabemiraten, Sydkorea och Grekland.

Kina har varit en storimportör av vapen sedan början av 1990-talet och den största importören under flera år. De flesta vapenleveranserna till Kina härrör från Ryssland, men under 2007 och 2008 märks en avsevärd minskning av importen. Kina har använt tillgången på rysk teknologi till att utveckla inhemska vapen, i en del fall genom att använda illegalt kopierade ryska komponenter. Under 2008 enades de båda länderna om att följa

upphovsrättslagstiftning vad gäller militärt materiel.

Indien ser ut att inom den närmaste framtiden bli den enskilt viktigaste marknaden för vapen. En stor del av den indiska vapenimporten kommer även den från Ryssland och sett till de aktuella beställningarna kommer Ryssland att förbli Indiens viktigaste leverantör. Ryska krav på ökad betalning och kvalitetsproblem med levererade vapen har dock försämrat relationerna mellan länderna. Till skillnad mot Kina har Indien möjligheten att använda andra leverantörer, t ex Frankrike, Israel eller Storbritannien. På senare tid har de indiska relationerna med USA förbättrats och två stora beställningar på högteknologiska amerikanska vapen under tecknades 2008.

Kriget på Sri Lanka mellan den lankesiska regeringen och den tamilska gerillan (de Tamilska befrielsestridarna, LTTE) visar på hur även små leveranser av vapen och ammunition kan få mycket stor negativ inverkan. Köp av ett fåtal sjöförsvarssystem gav regeringen möjlighet att hindra gerillans vapensmuggling, och detta tillsammans med import av ammunition ändrade den militära balansen i regeringssidans favör i så hög grad att den kunde sikta på en militär lösning av konflikten. Detta ledde till att konflikten på Sri Lanka blev en av de blodigaste konflikterna under 2008.

De fem största importörerna av större konventionella vapen och deras leverantörer 2004–2008

Importör	Andel av världens import (%)	Största exportör (andel av leverantörens import)
Kina	11	Ryssland (92%)
Indien	7	Ryssland (71%)
Förenade Arab-emiraten	6	USA (54%)
Sydkorea	6	USA (73%)
Grekland	4	Tyskland (31%)

DET EKONOMISKA VÄRDET AV INTERNATIONELLA VAPENÖVERFÖRINGAR 2007

Det är inte möjligt att ge de internationella vapenöverföringarna ett exakt ekonomiskt värde. Genom att lägga samman information från de största exportörerna kan man emellertid göra en uppskattning. Det beräknade ekonomiska värdet av internationella vapenöverföringar under 2007 uppgår till 51,1 miljarder dollar, vilket utgör 0,3 % av världshandeln. Detta är en lägre siffra än det verkliga värdet, eftersom många viktiga exportörer, Kina inräknat, inte lämnar ut information om det ekonomiska värdet av sin vapenexport.

Enligt nationella källor var USA den största vapenexportören under 2007 med en export som uppgick till ett värde av 12,8 miljarder dollar. Näst största exportör var Ryssland med 7,4 miljarder dollar och på tredje plats kom Frankrike med 6,2 miljarder dollar.

Uppgifterna är hämtade från kapitel 7, bilaga 7A, 'The suppliers and recipients of major conventional weapons', av SIPRI Arms Transfers Project, samt från bilaga 7B, 'The financial value of the arms trade', av Mark Bromley och baseras delvis på siffror från SIPRI Arms Transfers Database, <<http://www.sipri.org/databases/armstransfers/>>.

8. VÄRLDENS KÄRNVAPENSTYRKOR

SHANNON N. KILE, VITALY FEDCHENKO OCH HANS M. KRISTENSEN

VÄRLDENS KÄRNVAPENSTYRKOR 2009

Utplacerade stridsspetsar januari 2009

Land	Strategiska stridsspetsar	Icke-strategiska stridsspetsar	Totalt antal utplacerade stridsspetsar
USA	2 202	500	2 702
Ryssland	2 787	2 047	4 834
Storbritannien	160	–	160
Frankrike	300	–	300
Kina	186	..	186
Indien	–	–	60–70
Pakistan	–	–	60
Israel	–	–	80
Totalt			8 392

Alla siffror är ungefärliga

Nordkorea utförde underjordiska kärnvapenprov i oktober 2006 och i maj 2009. Det är dock oklart om landet har tillverkat ett operativt vapen.

VÄRLDENS LAGER AV KLYVBART MATERIAL 2008

Världens totala lager av höganrikat uran uppgick 2008 till cirka 1 379 ton (undantaget de 297 ton färdiga att smältas ner). De militära lagren av separerat plutonium uppgick till cirka 255 ton och de civila lagren till 246 ton.

Uppgifterna är hämtade från kapitel 8 och bilaga 8A, 'Global stocks of fissile materials, 2008', av Alexander Glaser och Zia Mian, International Panel on Fissile Materials, vid Princetons universitet.

I början av 2009 förfogade åtta stater över totalt mer än 23 300 kärnstridsspetsar. Siffran inbegriper operativa stridsspetsar, stridsspetsar i reserv och lager samt de stridsspetsar som är avsedda att demonteras.

De fem kärnvapenstaterna (definierade enligt 1968 års Icke-spridningsfördrag), Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA, är alla i färd med att placera ut nya kärnvapen eller har uttalat sin avsikt att göra det. Samtidigt minskar Ryssland och USA sina operativa kärnvapenstyrkor från kalla krigets nivåer, detta som ett resultat av 1991 års Fördrag om nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (START I) och 2002 års Fördrag om nedskärningar av strategiska offensiva vapen (SORT). Ryssland och USA har också deklarerat att man vill förhandla fram ett nytt fördrag som skulle leda till ännu större nedskärningar.

Indien och Pakistan, vilka liksom Israel är "de facto kärnvapenstater", utanför Icke-spridningsfördraget, fortsätter att utveckla nya missilsystem med förmåga att bära kärnvapen. Samtidigt utökar de sin kapacitet att producera klyvbart material. Israel tycks avvakta utvecklingen av Irans nukleära program. Nordkorea tros ha framställt plutonium tillräckligt för ett litet antal kärnstridsspetsar.

9. KÄRNVAPENBEGRÄNSNING OCH ICKE-SPRIDNING

SHANNON N. KILE

Under 2008 var Irans nukleära program fortfarande en internationell tvistefråga. Iran gick vidare med installationerna av gascentrifuger vid sin största fabrik för anrikning av uran, den i Natanz. Detta ledde till att FN:s Säkerhetsråd antog två nya resolutioner, 1803 och 1835, där man kräver att Iran upphör med all anriknings- och uppberedningsrelaterad verksamhet. Det Internationella atomenergiorganet (IAEA) gjorde försök att undersöka anklagelser om att Iran har oredovisad nukleär forskning och annan verksamhet med militär inriktning. Den återvändsgränd som man då hamnade i visar bristerna i IAEA:s maktbefogenheter i fråga om undersökning av misstänkta kärnvapenaktiviteter.

I slutet av året bröt sexpartssamtalen, mellan Japan, Kina, Nordkorea, Ryssland, Sydkorea och USA, samman. Det avtal parterna slöt i oktober 2008 enligt vilket Nordkorea i flera etapper, i utbyte mot ekonomiska och politiska fördelar, ska stänga ner sina nukleära anläggningar och göra dem obrukbara i väntan på "en slutgiltig demontering" lades på is. En tvist uppstod mellan Nordkorea och USA angående kontrollen av den nordkoreanska redogörelsen för programmet för plutoniumproduktion. Oenigheten gällde huvudsakligen om inspektioner skulle vara tillåtna vid anläggningar som inte tagits upp i Nordkoreas redogörelse, och om miljöprovtagning och andra rättstekniker skulle få

användas. Meningsskiljaktigheterna om Israels och USA:s anklagelser att Nordkorea försett Syrien med hemligt tekniskt bistånd för byggandet av en oredovisad kärnreaktor, löstes inte under året.

Ryssland och USA fortsatte sina förberedande samtal om ett nytt bilateralt avtal för kärnvapenbegränsning vilket ska ersätta 1991 års Fördrag om nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (START I) och 2002 års Fördrag om nedskärningar av strategiska offensiva vapen (SORT). START I-avtalet, som innehåller kontrollbestämmelser genom vilka Ryssland och USA övervakar varandras strategiska kärnvapen, löper ut i december 2009. De två länderna är fortsatt oense om bestämmelserna för begränsning av stridsspetsar på långdistansmissiler och på stridsflygplan samt om statusen för stridsspetsar som inte längre är operativa.

Det förnyade intresset för kärnvapenedrustning bestod under 2008, då ledande f d politiker i Storbritannien och Tyskland uppmanade till åtgärder för skapande av en kärnvapenfri värld. Att kärnvapenedrustning återkom som ett ämne i den allmänna debatten bidrog till att flera nya regeringsinitiativ lanserades, en del i samarbete med ledande icke-statliga organisationer, för att främja utvecklingen mot en kärnvapenedrustning.

10. KEMISKA OCH BIOLOGISKA ÄMNINGEN: REDUCERING AV SÄKERHETSRIKISKER

JOHN HART OCH PETER CLEVESTIG

Under 2008 fortsatte beslutsfattare att utvidga åtgärderna för förhindrande av och försvar mot upplevda hot från kemisk och biologisk krigföring. Man har reagerat genom överlappande initiativ och åtgärder och försökt att definiera de hot som utgörs av bioterrorism och C-vapen terrorism.

Parterna till 1972 års B-vapenkonvention höll ett andra politiskt möte samt expertmöten enligt det program som fastställdes 2006 för perioden mellan översynskonferenserna, 2007–10. Den andra översynskonferensen av 1993 års C-vapenkonvention hölls under 2008. Konferensen avslutades utan att parterna lyckats enas om ett slutdokument.

Den amerikanska regeringen slog fast att Bruce E. Ivins, en vetenskapsman inom försvarsorganisationen, varit ensam ansvarig för de brev innehållande mjältbrandssporer som skickades till olika adressater i USA 2001. Ivins begick självmord kort innan han skulle arresteras, och några analytiker och f d kollegor har uttryckt vissa tvivel om att han verkligen skulle vara ansvarig och ha agerat ensam. Detta fall visar på vikten av att använda mikrobiell rättsteknik som ett stöd vid brottsutredningar.

Trenden går fortsatt mot mer omfattande internationell rapportering om och spårning av information beträffande icke-statliga aktörers aktiviteter, även inom ramen för FN:s globala strategi mot terrorism från

2006. Rekommendationer har utfärdats om att FATF (Financial Action Task Force) ska spärra finansiering till terrorister, att ytterligare flygplats- och hamnsäkerhetsrutiner utvecklas, och att FN:s internationella sjöfartsorganisation (IMO) bör utarbeta ett nytt tvingande system för spårning och identifiering över långa avstånd av fartyg.

Strategier för förhindrande av kemisk och biologisk krigföring innefattar effektiv nationell implementering, uppförandekoder och regler för kemisk och patogen säkerhet samt åtgärder för att höja medvetenheten hos utövarna. Detta har avspeglats i ett ökat antal regionala åtgärder, workshops och utbildningsverksamhet.

Till B- och C-vapenkonventionerna har idag nästan alla världens stater anslutit sig, men det finns fortfarande stater som vägrar skriva under. Ökningen av medlemsstater återspeglar det på senare tid växande intresset för nationella lagar som förbjuder C-vapen som ett medel att förhindra C-vapen terrorism. Insatserna har delvis gjorts inom ramen för FN:s Säkerhetsråds resolution 1540, olika handlingsplaner, EU:s gemensamma insatser, kontakter mellan regeringar och regionala workshops samt seminarier om effektivt nationellt genomförande av lagar som förbjuder B- och C-vapen.

11. BEGRÄNSNING AV KONVENTIONELLA VAPEN

.....
ZDZISLAW LACHOWSKI OCH SVENJA POST
.....

Försöken att begränsa "inhumana vapen" på internationell nivå fick ett markant genombrott under 2008. Osloprocessen, som lanserades 2006 för att brännmärka och förbjuda klustervapen, resulterade i ett rättsligt bindande avtal, Konventionen om klustervapen. Trots att den militära fördelen av utplacering av klustervapen fortfarande hävdas från vissa håll och den begränsade effekt konventionen har p g a att många storanvändare, producenter och stater med stora lager inte anslutit sig, är förhoppningen att avtalet ska bidra till den moraliska och politiska stämplingen av klustervapen i en sådan omfattning att regeringar som ännu inte är parter kommer att tveka att använda vapnen.

Arbetet med begränsning av konventionella vapen i Europa gick trögt även under 2008. Efter Rysslands beslut i december 2007 att dra sig ur 1990 års Fördrag om konventionella styrkor i Europa (CFE-fördraget) på obestämd tid låg fördraget vilande under 2008. De västliga staternas förslag om "parallella åtgärder" fanns kvar på förhandlingsbordet, medan Ryssland sände ut vaga signaler om ett bredare europeiskt säkerhetsfördrag. Alla parter till CFE-fördraget, utom Ryssland, har hittills implementerat fördragets bestämmelser, men trots välvilja från deras sida riskerar avtalet att fortsatt urvattnas. Å andra sidan ges genom den nuvarande krisen möjligheter att ompröva CFE-processens relevans i den nya verklighet

som existerar för europeisk säkerhet. För att åstadkomma ett nytt och relevant fördrag för begränsning av konventionella vapen krävs ett betydligt bättre säkerhetssamarbete i det euroatlantiska området än idag.

Som kontrast till det svåra läge CFE-fördraget befinner sig i löpste under 2008 det regionala arbetet för en vapenbegränsning på västra Balkan smidigt. Förtroende- och säkerhetskapande åtgärder i Europa koncentreras nu på vissa utvalda områden. Liknande initiativ på andra håll i världen har däremot inte utvecklats tillfredsställande. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) strävar efter att motverka flerdimensionella hot, i en ökande grad av icke-statlig natur. Viktiga delar i förbättringen av säkerhet och stabilitet i OSSE-regionen är den praktiska hjälp som ges till OSSE:s medlemmar genom projekt om handeldvapen och lätta vapen samt om lager av konventionell ammunition. Samma sak gäller arbetet med uppdatering och rationalisering av 1994 års Uppförandekod om politiska och militära aspekter på säkerhet.

12. SÄKERHETSRELATERAD EXPORTKONTROLL

IAN ANTHONY OCH SIBYLLE BAUER

MULTILATERALA VAPENEMBARGON 2008

Under 2008, fanns 27 obligatoriska multilaterala vapenembargon i kraft, riktade mot totalt 15 mål. Tolv embargon var införda av FN och 15 av EU.

För andra året i rad införde FN:s Säkerhetsråd inga nya vapenembargon. FN:s vapenembargo mot icke-statliga trupper i Rwanda hävdades under 2008 och betydande tillägg gjordes till existerande vapenembargon mot Demokratiska Republiken Kongo (DRK), Iran och Somalia. FN utvidgade sina vapenembargon mot al-Qaida, Talibanerna (och individer och grupper associerade med dem), Elfenbenskusten, icke-statliga trupper i DRK, Iran, Liberia och Somalia.

Nio av EU:s 15 vapenembargon är okomplicerad tillämpning av FN:s vapenembargon. EU införde inga nya vapenembargon under 2008, men avskaffade sitt embargo mot DRK och ersatte det med ett nytt i enlighet med det förändrade FN embargot. Man utökade också sina embargon mot Elfenbenskusten, Myanmar och Uzbekistan.

Under 2008 hotade minst en av de fem permanenta medlemmarna i FN:s Säkerhetsråd uttryckligen med vapenembargon mot både Georgien och Zimbabwe. Kina och Ryssland lade in sina veton mot förslaget om vapenembargo mot Zimbabwe, vilket var andra gången sedan slutet av det kalla kriget som en permanent medlem av Säkerhetsrådet lade in sitt veto mot ett resolutionsförslag att införa ett vapenembargo.

Stater möts i olika fora för diskussioner om hur man bäst upprätthåller effektiv exportkontroll för artiklar som kan användas i kärnvapen, i kemiska och biologiska vapen samt för avfyrings-system för missiler. De viktigaste exportkontrollstrukturerna är:

- Australiengruppen (AG),
- Missilteknologikontrollregimen (MTCR),
- Nuclear Suppliers Group (NSG) samt
- Wassenaararrangemanget (WA).

Genom att göra avsteg från tidigare överenskommelser om att IAEA:s kärnämneskontroller ska vara ett sakligt villkor för leverans, förändrade NSG under 2008 tillämpningen av exportriktlinjerna för leverantörer av artiklar belagda med restriktioner till Indien.

Dessa beslut och initiativ är ett tecken på att exportkontroll gradvis utvecklas från ett system med klara regler med allmän tillämpning, till ett system där kontrollen skraddarsys för olika kategorier av länder. De deltagarländer som har mest makt i NSG anser att det politiskt är nödvändigt att stärka banden med Indien, och de flesta stater med viktiga nukleära industrier är övertygade om att det finns tvingande ekonomiska och miljörelaterade argument för åtaganden och samarbete med Indien.

Under 2008 antog slutligen EU en juridiskt bindande gemensam ståndpunkt, en uppdaterad och förstärkt version av den politiskt

bindande 1998 års Uppförandekod för vapenexport. Beslutet införlivar flera viktiga förändringar i de gemensamma reglerna för kontroll av export av militär teknik och krigsmateriel vilka EU:s medlemsländer är skyldiga att genomföra nationellt. Förändringarna av reglerna för vapenexport inom unionen understyrker vikten av att ge tillräckliga resurser till genomförande och verkställande av exportkontroll inom hela EU.

Flera initiativ för att förenkla procedurerna och underlätta rörligheten av försvarsmateriel inom betrodda grupper har gjorts under de senaste åren. Det första är utarbetandet av nya regler för att främja rörligheten av försvarsmateriel inom EU. Det andra är försöket, ännu så länge utan resultat, att få bilaterala avtal som ingåtts mellan Australien och USA, och mellan Storbritannien och USA, att träda i kraft. Dessa avtal kräver en ratificering av den amerikanska senaten.

Multilaterala vapenembargon i kraft 2008

FN:s vapenembargon

al-Qaida, Talibanerna och individer och grupper associerade med dem
Demokratiska Republiken Kongo, DRK (icke-statliga trupper)
Elfenbenskusten
Irak (icke-statliga trupper)
Iran (teknologi för kärnvapenavfyringssystem)
Libanon (icke-statliga trupper)
Liberia
Nordkorea
Rwanda (icke-statliga trupper)
Sierra Leone (icke-statliga trupper)
Somalia
Sudan (Darfur)

EU:s vapenembargon

al-Qaida, Talibanerna och individer och grupper associerade med dem
Elfenbenskusten
Demokratiska Republiken Kongo, DRK
Irak (icke-statliga trupper)
Iran
Kina
Libanon (icke-statliga trupper)
Liberia
Myanmar
Nordkorea
Sierra Leone (icke-statliga trupper)
Somalia
Sudan
Uzbekistan
Zimbabwe

Uppgifterna är hämtade från bilaga 12A, 'Multilateral arms embargoes', av Paul Holtom och Noel Kelly.

BILAGOR

NENNE BODELL

Bilaga A, 'Arms control and disarmament agreements', innehåller sammanfattningar av multilaterala och bilaterala fördrag, konventioner, protokoll och avtal som rör rustningsbegränsning och nedrustning samt förteckningar över stater som undertecknat eller är parter till avtalen.

Bilaga B, 'International security cooperation bodies', innehåller beskrivningar av de viktigaste internationella organisationerna, mellanstatliga organen, fördragsimplementerande organen och exportkontrollregimerna som verkar för säkerhet, stabilitet, fred och rustningsbegränsning samt förteckningar över deras medlemmar och deltagare.

Bilaga C, 'Chronology 2008', innehåller en kronologi över det gångna årets viktigaste händelser inom upprustning, nedrustning och säkerhetspolitik.

Fördrag och avtal januari 2009

- 1925 Protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknande gaser och bakteriologiska stridsmedel (Genèveprotokollet)
- 1948 Fördrag mellan Västeuropas stater om samarbete i ekonomiska, sociala och kulturella frågor och om kollektivt självförsvar (Brysselpakten)
- 1948 Konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (genocide)
- 1949 Genèvekonventionerna rörande skydd för offren i väpnade konflikter
- 1954 Protokoll till 1948 års Brysselpakt, "Parisöverenskommelserna" om en försvarsunion för Västeuropa
- 1959 Antarktisfördraget om förbud mot militarisering av Antarktis
- 1963 Fördrag om förbud mot kärnvapenprov i atmosfären, yttre rymden och under vattnet (Partiella provstoppsfördraget)
- 1967 Fördrag om principer för staternas uppträdande vid utforskandet och utnyttjandet av yttre rymden, däri inbegripet månen och övriga himlakroppar (Yttre rymdfördraget)
- 1967 Tlatelolco-fördraget om en kärnvapenfri zon i Latinamerika och Karibien
- 1968 Fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (Icke-spridningsfördraget)
- 1971 Fördrag om förbud mot placering av kärnvapen och andra massförstörelsevapen på havsbotten och i dennas underlag (Havsbottenfördraget)
- 1972 Konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring (B-vapenkonventionen)
- 1974 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar
- 1976 Fördrag om begränsning av underjordiska kärnsprängningar för fredliga ändamål

- 1977 Konvention om förbud mot militär eller annan fientlig användning av miljöförändrande teknik
- 1977 Protokoll I och II (till 1949 års Genèvekonventioner) rörande skydd för offren i internationella respektive icke-internationella väpnade konflikter
- 1980 Konvention om fysiskt skydd av kärnämne
- 1981 Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (Konventionen om särskilt inhumana konventionella vapen)
- 1985 Fördrag om en kärnvapenfri zon i södra Stillahavsområdet (Rarotongafördraget)
- 1987 Fördrag om eliminering av sovjetiska och amerikanska markbaserade missiler med räckvidden 500–5500 km (INF-fördraget)
- 1990 Fördrag om konventionella styrkor i Europa (CFE-fördraget)
- 1991 Fördrag om nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (START I)
- 1992 Fördraget om observationsflygningar (det s.k. Open Skies-fördraget)
- 1992 CFE-1A-avtalet om begränsning av trupper i Europa
- 1993 Konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt deras förstöring (C-vapenkonventionen)
- 1995 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Sydostasien (Bangkok-fördraget)
- 1996 Avtal om subregional rustningsbegränsning (Florens-avtalet; nu tillämpligt i Bosnien-
Hercegovina, Kroatien, Montenegro och Serbien)
- 1997 Inter-amerikanska konventionen om olaglig tillverkning och handel med handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 1997 Konvention om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring (Ottawa-konventionen)
- 1999 Inter-amerikanska konventionen om öppenhet i anskaffning av konventionella vapen
- 1999 Wien-dokumentet om förtroende- och säkerhetsskapande åtgärder
- 2002 Fördraget om nedskärningar av strategiska offensiva vapen (SORT)
- 2006 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Centralasien (Semipalatinsk-fördraget)

Övriga fördrag och avtal – som ej trätt i kraft januari 2009

- 1972 Fördrag om begränsning av anti-ballistiska missilsystem (ABM-fördraget, upphörde att gälla 13 juni 2002)
- 1993 Fördrag om vidare nedskärningar och begränsningar av strategiska offensiva vapen (START II)
- 1996 Fördrag om en kärnvapenfri zon i Afrika (Pelindaba-fördraget)
- 1996 Fördrag om fullständigt förbud mot kärnsprängningar (CTBT)
- 1999 Avtalet om anpassning av 1990 års CFE-fördrag
- 2006 ECOWAS-konventionen om handeldvapen, ammunition, sprängämnen och andra liknande material
- 2008 Konventionen om klustervapen

NYA SIPRI-PUBLIKATIONER

Enforcing European Union Law on Exports of Dual-Use Goods

SIPRI Research Report No. 24
Anna Wetter
Oxford University Press, 2009

Prosecuting Conflict-Related Sexual Violence at the International Criminal Court

SIPRI Insights on Peace and Security No. 2009/1
Ashley Dallman
SIPRI, maj 2009

Air Transport and Destabilizing Commodity Flows

SIPRI Policy Paper No. 24
Hugh Griffiths und Mark Bromley
SIPRI, maj 2009

Chemical and Biochemical Non-lethal Weapons: Political and Technical Aspects

SIPRI Policy Paper No. 23
Ronald G. Sutherland
SIPRI, november 2008

Transparency in Transfers of Small Arms and Light Weapons: Reports to the United Nations Register of Conventional Arms, 2003–2006

SIPRI Policy Paper No. 22
Paul Holtom
SIPRI, juli 2008

SIPRI Yearbook 2008: Armaments, Disarmament and International Security

Oxford University Press, 2008

Terrorism in Asymmetrical Conflict: Ideological and Structural Aspects

SIPRI Research Report No. 23
Ekaterina Stepanova
Oxford University Press, 2008

The Effectiveness of Foreign Military Assets in Natural Disaster Response

Sharon Wiharta et al.
SIPRI, 2008

Mer information om alla SIPRI-publikationer finns på Internet: <<http://books.sipri.org/>>.

BESTÄLLNINGSPÅSÄTTNING

SIPRI Yearbook 2009: Armaments, Disarmament and International Security

Publicerad av Oxford University Press, 2009

ISBN 978-0-19-956606-8 (inb.), 594 sidor, £85

SIPRI Yearbook 2009 kan köpas i bokhandeln eller beställas direkt från Oxford University Press.

Internetbeställningar: <<http://www.oup.co.uk/>>

Telefonbeställningar: +44 1536-741 017

Faxbeställningar: +44 1536-454 518

E-postbeställningar: book.orders@oup.co.uk

Mer information finns på Internet: <<http://www.sipri.org/yearbook/>>

SIPRI YEARBOOK 2009

Armaments, Disarmament and International Security

Den 40:e upplagan av SIPRI Yearbook beskriver och analyserar utvecklingen inom ämnena

- Säkerhet och konflikter
- Militärutgifter och upprustning
- Icke-spridning, rustningsbegränsning och nedrustning

Detta häfte sammanfattar kapitlen i 2009 års årsbok

- massfördrivning orsakad av konflikter
- väpnade konflikter
- fredsbevarande
- konflikten i Afghanistan
- militärutgifter
- vapenproduktion
- internationella vapenöverföringar
- världens kärnvapenstyrkor och lager av klyvbart material för vapenändamål
- kärnvapenbegränsning och icke-spridning
- kontroll av kemiska och biologiska material
- begränsning av konventionella vapen
- exportkontroll
- multilaterala vapenembargon

Årsboken innehåller även bilagor med fördrag och avtal om rustningsbegränsningar och nedrustning, beskrivningar av de viktigaste internationella organisationerna, mellanstatliga organen, fördragsimplementerande organen och exportkontrollregimerna som verkar för säkerhet, stabilitet, fred och rustningsbegränsning samt en kronologi över det gångna årets händelser inom SIPRI:s forskningsområden.